

Доповнення до Чекліста мохоподібних України

МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ БОЙКО

Бойко М.Ф., 2012: **Доповнення до Чекліста мохоподібних України.** *Чорноморськ. бот. ж.*, Т.8, № 4: 459-462.

Чекліст мохоподібних України (2008) доповнено 15 видами, відомості про які з'явилися після його опублікування. З них 3 види відділу Marchantiophyta – *Riccia beyrichiana* Hampe ex Lehm., *Riccia crinita* Hoffm., *Riccia erinacea* Schiffn. та 12 видів відділу Bryophyta – *Lazarenkia kozlovii* (Lazar.) Boiko, *Aulacomnium arenopaludosum* Boiko, *Bryum badium* (Brid.) Schimp., *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid., *Fissidens exiguus* Sull., *Grimmia fuscolutea* Hook., *Myrinia pulvinata* (Wahlendb.) Schimp., *Plagiothecium ruthei* Limpr., *Pohlia prolifera* (Kindb.) Lindb., *Schistidium elengatum* Blom, *Syntrichia laevipila* Brid., *Zygodon dentatus* (Limpr.) Kart. Вид *Pohlia andrewsii* J. Shaw необхідно виключити з Чекліста мохоподібних України.

Ключові слова: мохоподібні, чекліст, нові види мохоподібних, бріофлора України

BOIKO M.F., 2012: **Supplement to Cheklist of Bryobionta of Ukraine.** *Chornomors'k. bot. z.*, Vol.8, № 4: 459-462.

Checklist of Bryobionta of Ukraine (2008) is supplemented by 15 species, whose data appeared after its publication. Of them 3 species of Marchantiophyta division – *Riccia beyrichiana* Hampe ex Lehm., *Riccia crinita* Hoffm., *Riccia erinacea* Schiffn and 12 species of Bryophyta division – *Lazarenkia kozlovii* (Lazar.) Boiko, *Aulacomnium arenopaludosum* Boiko, *Bryum badium* (Brid.) Schimp. *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid., *Fissidens exiguus* Sull., *Grimmia fuscolutea* Hook., *Myrinia pulvinata* (Wahlendb.) Schimp., *Plagiothecium ruthei* Limpr., *Pohlia prolifera* (Kindb.) Lindb., *Schistidium elengatum* Blom, *Syntrichia laevipila* Brid., *Zygodon dentatus* (Limpr.) Kart. View *Pohlia andrewsii* J. Shaw must be excluded from Cheklist of Bryobionta of Ukraine.

Key words: Bryophytes, cheklist, new species of mosses, brioflora of Ukraine

Бойко М.Ф., 2012: **Дополнения к Чеклисту мохообразных Украины.** *Черноморск. бот. ж.*, Т.8, № 459-462.

Чеклисту мохообразных Украины (2008) дополнен 15 видами, сведения о которых появились после его публикации. Из них 3 вида отдела Marchantiophyta – *Riccia beyrichiana* Hampe ex Lehm., *Riccia crinita* Hoffm., *Riccia erinacea* Schiffn. и 12 видов отдела Bryophyta – *Lazarenkia kozlovii* (Lazar.) Boiko, *Aulacomnium arenopaludosum* Boiko, *Bryum badium* (Brid.) Schimp. *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid., *Fissidens exiguus* Sull., *Grimmia fuscolutea* Hook., *Myrinia pulvinata* (Wahlendb.) Schimp., *Plagiothecium ruthei* Limpr., *Pohlia prolifera* (Kindb.) Lindb., *Schistidium elengatum* Blom, *Syntrichia laevipila* Brid., *Zygodon dentatus* (Limpr.) Kart. Вид *Pohlia andrewsii* J. Shaw необходимо исключить из Чеклиста мохообразных Украины.

Ключевые слова: мохообразные, чеклисту, новые виды мохообразных, бриофлора Украины

За період, що пройшов з часу публікації «Чекліста мохоподібних України» [Бойко, 2008], з'явилися відомості про нові види мохоподібних для території України, які були виявлені дослідниками в результаті проведення біологічних досліджень. Це – нові для науки види, описані після публікації чекліста, нові види, знахідки яких були зроблені на території країни останнім часом, види мохоподібних, пропущені з якихось

причин при складанні чекліста. Крім того, зміни видового складу відбулися в результаті нових поглядів на таксономію, опрацювання гербарних зразків з використанням сучасних методик тощо.

При опрацюванні зразків роду *Riccia* в гербаріях Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (KW) та Ботанічного інституту ім. В.Л. Комарова РАН (LE) О.М. Андрєєва [АНДРЕЕВА, 2012] виявила нові для бріофлори України види печіночників цього роду, а саме: *Riccia beyrichiana* Hampe ex Lehm., *Riccia crinita* Hoffm., *Riccia erinacea* Schiffn. Однак не можна згодитися з пропозицією автора щодо виведення зі складу бріофлори України видів *Riccia ciliata* Hoffm. та *Riccia crystalina* L. emend Raddi, оскільки для цього поки що немає достатніх підстав. Для того щоб зробити висновки щодо цього питання необхідно провести додаткові ґрунтовні бріологічні дослідження з використанням сучасних методик.

Був описаний новий рід мохів – *Lazarenkia* (Pottiaceae), який влючає один вид – *Lazarenkia kozlovii* (Lazar.) Voiko [ВОЙКО, 2011].

Описаний новий для науки вид мохів – *Aulacomnium arenopaludosum* Voiko з Миколаївської та Херсонської областей України [ВОЙКО, 2009, 2010].

Bryum badium (Brid.) Schimp. наводився в чеклісті як синонім *Bryum caespiticium* Hedw. [БОЙКО, 2008]. Нині його видовий статус визнається багатьма бріологами.

Fissidens exiguus Sull. наводив А.С. Лазаренко для Вінницької області [ЛАЗАРЕНКО, 1929], пізніше цю вказівку повторив В.М. Мельничук [БАЧУРИНА, МЕЛЬНИЧУК, 1987]. Вид з технічних причин було пропущено при складанні чекліста.

Щодо *Grimmia fuscolutea* Hook., який має багато синонімів (найбільш відомі з них – *G. apiculata* Hornsch., *G. fastigiata* Cardot, *G. flexicauli* C. Müll. та ін.), то він наводився для Українських Карпат з долини потоку Двориш біля с. Виженки Вишницького р-ну Чернівецької області, де зростає на силікатних скелях [STEFURAC, 1936]. Дане місцезростання виду (як *G. apiculata*) було вказано пізніше в працях бріологів [ЗЕРОВ, ПАРТИКА, 1975; БАЧУРИНА, МЕЛЬНИЧУК, 1988]. Проте В.М.Мельничук [МЕЛЬНИЧУК 1970; БАЧУРИНА, МЕЛЬНИЧУК, 1988] виражав певний сумнів щодо ідентифікації цієї знахідки. На наш погляд, вид варто включити до чекліста, оскільки на даний час достатніх заперечень проти цього немає. Ще одна вказівка про зростання цього виду в Українських Карпатах – Закарп. обл., гора Петрос [СЛОБОДЯН, 1950; ЛАЗАРЕНКО, 1955] виявилася помилковою [БАЧУРИНА, МЕЛЬНИЧУК, 1988].

Plagiothecium ruthei Limpr. (*P. denticulatum* var. *undulatum* Ruthe ex Geh.). Даний вид наводиться в Чеклісті мохоподібних України [БОЙКО, 2008] як один з синонімів *P. denticulatum* (Hedw.) Schimp. Вид, знайдений Г.Ф.Бачуриною в Житомирській області в 1981 р., визначений нею як *P. denticulatum*, пізніше зразок перевизначений Г.Я.Українською як *P. ruthei* [ВІРЧЕНКО, ОРЛОВ, 2009].

Zygodon dentatus (Limpr.) Kart. (*Z. viridissimus* var. *dentatus* (Breidl.) Limpr. Зразки виду були зібрані М.П.Слободяном в Івано-Франківській області та визначені як *Z. viridissimus* var. *occidentalis* (*Z. viridissimus* s. str.), зберігаються в гербарії Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НН України (KW). В.М.Вірченко [ВІРЧЕНКО, 2005] визначив ці зразки як *Zygodon dentatus*.

Зроблено знахідки нових для території України видів мохів.

Campylopus introflexus (Hedw.) Brid. – новий для території України адвентивний вид мохоподібних з Львівської області [ЛОБАЧЕВСЬКА, СОХАНЬЧАК, 2010; КУЗЯРІН, 2012].

Myrinia pulvinata (Wahlendb.) Schimp. [БАРСУКОВ, ВІРЧЕНКО, 2012; ELLIS, BEDNAREC-OSHYRA, SYKOWSKA, OSHYRA ET AL., 2012]. Епіфітний мох, знайдений в м. Харкові, виявився новим видом, представником також нового для бріофлори України роду *Myrinia* з родини Amblystegiaceae.

Pohlia prolifera (Kindb.) Lindb. Вид виявлений в Мезинському національному природному парку в Чернігівській області [ВІРЧЕНКО, ПАРТИКА, 2010].

Rhynchostegiella teneriffae (Mont.) Dirkse & Bouman знайдено А. Серьогінім та І. Приваловою в м. Севастополі [IGNATOVA, SEREGIN, 2007].

Schistidium elengatulum Blom виявлений в кількох місцях Кримського півострова (м. Севастополь, Мекензієві Гори, Байдарські Ворота та ін.) [IGNATOVA, SEREGIN, 2007].

Syntrichia laevipila Brid. знайдено в Південному Криму в арборетумі Нікітського ботанічного саду - Національного наукового центру та в заповіднику «Мис Март'ян» М.С.Рагуліною та В.П.Ісіковим [РАГУЛІНА, ІСІКОВ, 2012].

Крім того, в деяких узагальнюючих працях наводяться відомості (без вказівки конкретного місцезнаходження) про зростання видів роду *Schistidium* в Україні – *Schistidium crassipilium* Blom [BLOM, 1996; ИГНАТОВ, ИГНАТОВА, 2003] та *Schistidium pulchrum* Blom [BLOM, 1999; <http://www.tropicos.org/Name/35200509>]. Ці відомості вимагають уточнення.

Щодо виду *Pohlia andrewsii* J. Shaw. Даний вид вказували для України М.С.Ігнатов і О.М.Афоніна [IGNATOV, AFONINA, 1992], але в пізніших працях [ЧЕРНЯДЬЕВА, 1997; CZERNYADJEVA, 1999; IGNATOV, AFONINA, IGNATOVA, 2006] інформація про нього була відсутня. Отже, цю вказівку треба вважати помилковою. З цього приводу В.М.Вірченко [ВІРЧЕНКО, 2010] слушно пропонує виключити цей вид зі складу бріофлори України. Нині можна підтримати цю пропозицію, однак цілком вірогідно, що даний вид може зростати на території країни, та поки що не знайдений.

Список літератури

- АНДРЕЕВА Е.Н. Новые виды и находки рода *Riccia* (Marchantiopsida) для бриофлоры Украины // Черноморськ. ботан. журн. – 2012. – Т.8, № 1. – С.49-55.
- БАРСУКОВ О.О., ВІРЧЕНКО В.М. *Myrinia pulvinata* (Wahlendb.) Schimp. (Amblystegiaceae) – новий вид і рід для бріофлори України // Укр. ботан. журн. – 2012. – Т.69, № 6. – С.780-786.
- БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів Української РСР. Вип. 1. – Київ: Наук. думка, 1987. – 180 с.
- БАЧУРИНА Г.Ф., МЕЛЬНИЧУК В.М. Флора мохів Української РСР. Вип. 2. – Київ: Наук. думка, 1988. – 180 с.
- БОЙКО М.Ф. Чекліст мохоподібних України. – Херсон: Айлант, 2008. – 232 с.
- БОЙКО М.Ф. Мохоподібні степової зони України (Відп. ред. О.Є. Ходосовцев). – Херсон: Айлант, 2009. – 264 с.
- БОЙКО М.Ф. *Aulacomnium arenopaludosum* Boiko sp. nov. (Bryopsida, Aulacomniaceae) – новий вид мохів зі степової зони України // Черноморськ. ботан. журн. – 2010. – Т.6, № 1. – С. 95-101.
- ВІРЧЕНКО В.М. Рід *Zygodon* Hook et Taylor (Orthotrichaceae, Bryophyta) в Україні // Укр. ботан. журн. – 2005. – Т. 62, №5. – С. 715-718.
- ВІРЧЕНКО В.М. Нові відомості про рід *Pohlia* Hedw. (Bryophyta) в Україні // Наук. вісник Ужгородського університету. Серія біологія. – 2010. – вип. 27. – С. 85-87.
- ВІРЧЕНКО В.М., ОРЛОВ О.О. Мохоподібні Житомирської області. – Житомир: Волинь, 2009. – 216 с.
- ВІРЧЕНКО В.М., ПАРТИКА Л.Я. Матеріали до бріофлори Мезинського НПП // Мат.-лі. міжн. наук.-практ. конф. «Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній та вищій школі». – Полтава, 2010. – С. 59-61.
- ЗЕРОВ Д.К., ПАРТИКА Л.Я. Мохоподібні Українських Карпат. – К.: Наук. думка, 1975. – 230 с.
- ИГНАТОВА Е.А., СЕРЕГИН А.П. – Е.А. Ignatova & А.Р. Seregin. Новые находки мхов в Автономной Республике Крым, Украина. I. New moss records from the Autonomous Republic of Crimea // Arctoa. – 2007. – 16. – С. 181-213.
- КУЗЯРИН О.Т. Нові відомості про поширення адвентивного моху *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. (Leucobryaceae) в Україні // Укр. ботан. журн. – 2012. – Т.69, № 3. – С.16-22.
- ЛАЗАРЕНКО А.С. Відомості про найцікавіших представників української бріофлори // Тр. фіз.-мат. відділу ВУАН. – 1929. – Т. 15, вип. 1. – С. 3-35.
- ЛАЗАРЕНКО А. С. Определитель листовных мхов Украины. – Киев: Изд-во АН УССР., 1955. – 466 с.
- ЛОБАЧЕВСЬКА О.В., СОХАНЬЧАК Р.Р. *Campylopus introflexus* (Hedw.) Brid. – новий адвентивний вид моху для флори України // Укр. ботан. журн. – 2010. – Т. 67, № 3. – С. 432-438.
- МЕЛЬНИЧУК В.М. Определитель листовных мхов средней полосы и юга Европейской части СССР. – Киев: Наук. думка, 1970. – 442 с.

- РАГУЛІНА М.Є., ІСІКОВ В.П. *Syntrichia laevipila* Brid. – новий вид моху для флори України // Чорноморськ. ботан. журн. – 2012. – Т. 8, № 2. – С. 240-243.
- СЛОБОДЯН М.П. Бріофлористичні новинки з Свидівця (Східні Карпати) // Ботан. журн. АН УРСР. – 1950. – Т. 7, № 2. – С. 80-82.
- ЧЕРНЯДЬЄВА І.В. Види роду *Pohlia* (*Musci*) с выводковими почками. – Ботан. журн. – 1997. – Т. 82, № 7. – С. 102 - 122.
- BLOM H.H. A revision of the *Schistidium apocarpum* complex in Norway and Sweden // Bryophyt. Biblioth.– 1996. – Vol. 49. – P. 1-333.
- БОЙКО М.Ф. *Lazarenkia* (Pottiaceae, Bryopsida) – a new genus of mosses and *Lazarenkia kozlovii* – a new combination at species rank // Chornomors'k. bot. z. – Vol.7. – № 4. – P. 400-402.
- CZERNYADJEVA I.V. On the distribution of propaguliferous species of *Pohlia* (Bryaceae, Musci) in Russia // Arctoa. – 1999. – Vol. 8. – P. 51-56.
- ELLIS T., BEDNAREC- OCHYRA H., CYKOWSKA B., OCHYRA R. ET AL. New national and regional bryophyte records, 30 // Journal of Bryology, 2012.- Vol. 34, № 1. – P. 45-51.
- IGNATOV M.S., AFONINA O.M. Check-list of mosses of the former USSR // Arctoa. – 1992. – N 1. – P. 1-85.
- IGNATOV M.S., AFONINA O.M., IGNATOVA E.A. Chek-list of mosses of East Europe and North Asia // Arctoa. – 2006. – Vol. 15. – P. 1-130.
- STEFUREAK G. Consideration asupra vegetatiei si florei muchilor (Bryophytes) din Vales Vijnicioarei (Bucovina) // Bull. Facult. de Stiinte in Cernauti. – 1936. – № 5, Ws 3. – P. 8-15.
- TROPICOS org. Missouri Botanical Garden <<http://www.tropicos.org/NameSearch.aspx>>.

Рекомендує до друку
О.Є.Ходосовцев

Отримано 15.12.2012 р.

Адреса автора:

М.Ф.Бойко
Херсонський державний університет
вул. 40 років Жовтня, 27
Херсон 73000
Україна
e-mail: bomifed@ksu.ks.ua
mikhailb@i.ua

Author's address:

M.F.Boiko
The Kherson State University
27, 40 Rokiv Zhovtnya str.
Kherson 73000
Ukraine
e-mail: bomifed@ksu.ks.ua
mikhailb@i.ua